

Umhverfis- og tæknisvið Uppsveita
Ellisif Malmo Bjarnadóttir
Dalbraut 12
840 Laugarvatn

Reykjavík, 8. júní 2023
UST202305-194/A.B.
10.04.02

Efni: Tillaga – Breyting á aðalskipulagi Skeiða- og Gnúpverjahrepps 2017 – 2029 - Fjallaskálar, efnistökusvæði og vatnsból á Flóa- og Skeiðamannaafretti og Gnúpverjaafretti

Vísað er til erindis skipulagsfulltrúa Skeiða- og Gnúpverjahrepps er barst 16. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um tillögu að breytingu á aðalskipulagi Skeiða- og Gnúpverjahrepps 2017 – 2029 fyrir fjallaskálar, efnistökusvæði og vatnsból á Flóa- og Skeiðamannaafretti og Gnúpverjaafretti.

Í greinargerð kemur fram að með breytingunni er verið að auka byggingarmagn fjallasela og fjallaskála svo hægt sé að fjölga gistiplássum á svæðinu. Einnig er verið að skilgreina vatnsból og verndarsvæði þeirra, ásamt nýjum efnistökusvæðum í tengslum við uppbyggingu og viðhald á skálum. Skilgreind eru átta ný afþreyingar- og ferðamannasvæði fyrir eldri miðstöðvar gangnamanna og heimild veitt til að viðhalda þeim skálum í upprunalegri mynd. Í greinargerð kemur fram að í skipulagsáætluninni eru þrjú afþreyingar- og þjónustusvæði innan friðlands Þjórsárvera en þau eru Tjarnarver, Setrið og Helgabotnar.

Umhverfisstofnun bendir á að stofnunin veitti umsögn varðandi verkefnið á fyrri stigum 20. janúar sl. ¹

Staðfest aðalskipulag

Í greinargerð er vitnað í 11. gr. friðlýsingaskilmála Þjórsárvera þar sem segir að heimildir til mannvirkjagerðar vegna fræðslu og ferðaþjónustu sem eru í staðfestu aðalskipulagi sveitarfélaga halda gildi sínu án þess að leita þurfi samþykkis Umhverfisstofnunar.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að þegar verið er að tala um „staðfest aðalskipulag“ er átt við staðfest aðalskipulag Skeiða- og Gnúpverjahrepps 2004-2016, þ.e. staðfest skipulag á þeim tíma sem auglýsingin fyrir friðlandið tók gildi, þ.e. 9. október 2017.

¹

Því er óþarfi að mati stofnunarinnar að hafa þessa setningu í greinargerð, þ.e. „Heimildir til mannvirkjagerðar vegna fræðslu og ferðaþjónustu sem eru í staðfestu aðalskipulagi sveitarfélaga halda gildi sínu án þess að leita þurfi samþykkis Umhverfisstofnunar“ þar sem ávallt þarf að leita umsagnar stofnunarinnar í samræmi við 68. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 og leyfis Umhverfisstofnunar til framkvæmda í samræmi við 11. gr. auglýsingar fyrir friðlandið.

Fjallaskálar í friðlandi Þjórsárvera

Gert er ráð fyrir breytingu á svæðum AF22, Tjarnarveri, og AF23, Setrinu, sem eru innan friðlandsins Þjórsárvera. Mikilvægt er að fram komi í tillögunni hvert sé núverandi byggingarmagn á svæðunum.

Samkvæmt deiliskipulagi sem nú er í vinnslu er innan Tjarnarvera 89 m² skáli.

Í gildandi aðalskipulagi segir að heimilt sé að auka byggingarmagn í allt að 150 m² og með þeirri breytingu sem er hér til umfjöllunar getur hámarksbyggingarmagn orðið allt að 300 m². Hér er því verið að auka byggingarmagn á svæðinu um allt að 210 m².

Samkvæmt deiliskipulagi sem nú er í vinnslu er innan Setrisins 150 m² skáli.

Í gildandi aðalskipulagi segir að hámarksbyggingarmagn getur orðið 150 m² og með þeirri breytingu sem er til umfjöllunar getur hámarksbyggingarmagn orðið allt að 450 m². Hér er því verið að auka byggingarmagn á svæðinu um allt að 300 m².

Hér er verið að auka byggingaheimildir umtalsvert innan friðlands Þjórsárvera sem verður til þess ásýnd svæðisins breytist, getur valdið álagið á vistgerðir og rýrt verndargildi friðlandsins.

Efnistaka

Í tillögunni er gert ráð fyrir nýju efnistökusvæði innan Þjórsárvera sem nefnist Tjarnarver (E55) þar sem efnismagnið má vera allt að 5000 m³. Auk þess kemur fram að send verði fyrirspurn varðandi matsskyldu áður en svæðið verður tekið í notkun.

Í markmiðum með breytingunum segir að verið sé að heimila minniháttar efnistöku á nokkrum svæðum vegna úrbóta á aðkomuvegum. Umhverfisstofnun bendir á að 5000 m³ séu ekki minniháttar efnistaka.

Það er álit Umhverfisstofnunar að efnistökusvæðin henta misvel til efnistöku og best væri að láta aðstæður á hverjum stað ákvarða hversu mikið og hvernig best sé að taka efni. Þegar námur eru á nærsvæði vegarins er mikilvægt að haga efnistöku þannig að sjónræn áhrif verði sem minnst og oft er best að vinna námur þannig að náman verði unnin í átt að veginum en ekki frá vegi sem oft skilur eftir ummerki sem erfitt getur orðið að fella að landi.

Í markmiðum aðalskipulags segir að efnistaka fari ekki fram á svæðum sem hafa sérstakt verndargildi, s.s friðlýstum svæðum, svæðum á náttúruminjasrá eða hverfisverndarsvæðum. Hins vegar er hér verið að leggja til efnistökusvæði innan friðlandsins.

Umhverfisstofnun óskar því eftir nánari staðsetningu á efnistökusvæðinu innan Þjórsárvera og stærð þess til að geta tekið afstöðu til og veitt umsögn um skipulagsáætlunina og umhverfisáhrif hennar á friðlandið.

Umhverfismat

Í umhverfismati segir að áhrif á verndarsvæði séu talin vera óveruleg/neikvæð. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að aðalskipulagstillagan hafi ekki neikvæð áhrif á verndargildi friðlandsins og mikilvægt er að lögð sé fram aðalskipulagsáætlun sem rýrir ekki verndargildi Þjórsárvera.

Auk þess segir að aðgát skuli höfð við framkvæmdir á svæðinu með nánari skilmálum í deiliskipulagi fyrir hvern og einn skála til að takmarka áhrif. Umhverfisstofnun bendir á að ekki einungis eigi að meta umhverfisáhrif uppbyggingar skála, tjaldsvæða, bílastæða, göngustíga, beitarhólfa og vega heldur einnig afleidd áhrif uppbyggingar þessara þátta og ferðapjónustu á svæðinu.

Í greinargerð segir að ferðamönnum um svæðið fjölgar sífellt og verið er að ganga úr skugga um að hægt sé að anna eftirspurn eftir gistiplássum til að taka á móti stærri hópum fólks. Umhverfisstofnunin bendir á að með eflingu ferðapjónustu innan friðlands Þjórsárvera og á jarðir þess og með því að beina ferðamönnum inn í friðlandið getur fjöldi ferðamanna aukist sem getur valdið álagi á friðlandið.

Umhverfisstofnun bendir á að Þjórsárver eru mjög viðkvæmt svæði. Stofnunin telur að tillagan geti þar af leiðandi haft neikvæð áhrif á verndarmarkmið friðlandsins hvað varðar fjölgun ferðamanna á svæðinu. Markmið friðlýsingarinnar er að tryggja víðtæka og markvissa verndun gróðurlendis Þjórsárvera í heild sinni, vistkerfa veranna, rústamýravist, varpstöðva heiðagæsa, víðernis, sérstakrar landslagsheildar og menningarminja auk fræðslu til almennings um verndargildi svæðisins.

Leyfisveitingar

Í greinargerð segir að leyfi Umhverfisstofnunar og viðkomandi sveitarfélags þurfi til framkvæmda í friðlandinu, sbr. 2. mgr. 40. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, skipulagslög nr. 123/2010, lög um mannvirki nr. 160/2010 og, þegar við á, lög um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta nr. 58/1998.

Umhverfisstofnun bendir á að stofnunin veitir ekki leyfi til framkvæmda innan Þjórsárvera sem gætu haft neikvæð áhrif á náttúrufar og verndargildi friðlandsins

Samgöngur

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að skipulagsáætlunin, hvað varðar afmörkun samgangna á uppdrætti, sé í samræmi við viðauka auglýsingar fyrir friðland Þjórsárvera.

Samráð

Umhverfisstofnun óskar því eftir nánari staðsetningu á efnistökusvæðinu innan Þjórsárvera og stærð þess til að geta tekið afstöðu til og veitt umsögn um skipulagsáætlunina og umhverfisáhrif hennar á friðlandið.

Þar sem stofnunin veitir leyfi til framkvæmda innan friðlands Þjórsárvera sbr. 11. gr friðlýsingarskilmála, er nauðsynlegt að samvinna verði við stofnunina um gerð aðalskipulagsins og gerð deiliskipulags að því er tekur til friðlandsins, sbr. 4.2.1 gr. skipulagsreglugerðar nr. 90/2013 og að haldinn sé samráðsfundur milli sveitarfélagsins og Umhverfisstofnunar varðandi verkefnið.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson

sérfræðingur

Björn Stefánsson

sérfræðingur